

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (пети състав)

3 май 2012 година *

„Социална политика — Директива 2003/88/ЕО — Условия на труд — Организация на работното време — Право на платен годишен отпуск — Финансово обезщетение при болест — Държавни служители (пожарникари)“

По дело C-337/10

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Verwaltungsgericht Frankfurt am Main (Германия) с акт от 25 юни 2010 г., постъпил в Съда на 7 юли 2010 г., в рамките на производство по дело

Georg Neidel

срещу

Stadt Frankfurt am Main,

СЪДЪТ (пети състав),

състоящ се от: г-н М. Safjan, председател на състав, г-н Е. Levits (докладчик) и г-н А. Borg Barthet, съдии,

генерален адвокат: г-жа V. Trstenjak,

секретар: г-жа А. Impellizzeri, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 8 март 2012 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за г-н Georg Neidel, от адв. K. Schmidt-Strunk, Rechtsanwalt,
- за германското правителство, от г-н J. Möller, в качеството на представител,
- за датското правителство, от г-н С. Vang, в качеството на представител,
- за италианското правителство, от г-жа G. Palmieri, в качеството на представител, подпомагана от г-жа М. Russo, avvocato dello Stato,
- за австрийското правителство, от г-жа С. Pesendorfer, в качеството на представител,

* Език на производството: немски.

- за правителството на Обединеното кралство, от г-н S. Ossowski, в качеството на представител,
- за Европейската комисия, от г-н V. Kreuzschitz и г-н M. van Beek, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 7 от Директива 2003/88/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 4 ноември 2003 година относно някои аспекти на организацията на работното време (ОВ L 299, стр. 9; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 3).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-н Neidel и неговия бивш работодател, Stadt Frankfurt am Main (град Франкфурт на Майн), по повод правото на заинтересованото лице на финансово обезщетение за неизползван платен годишен отпуск при неговото пенсиониране.

Правна уредба

Правна уредба на Съюза

- 3 Член 1 от Директива 2003/88, озаглавен „Предмет и приложно поле“, предвижда:
  - „1. Настоящата директива определя минималните изисквания за безопасност и здраве при организацията на работното време.
  - 2. Настоящата директива се прилага за:
    - а) минималната продължителност на [...] годишния отпуск [...]
    - [...]
  - 3. Настоящата директива се прилага за всички сектори на дейност, както обществени, така и частни, по смисъла на член 2 от Директива 89/391/ЕИО [на Съвета от 12 юни 1989 година за въвеждане на мерки за насърчаване подобряването на безопасността и здравето на работниците на работното място (ОВ L 183, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 2, стр. 88)], без да се засягат разпоредбите на членове 14, 17, 18 и 19 от настоящата директива.
  - [...]“.
- 4 Член 7 от Директива 2003/88, озаглавен „Годишен отпуск“, има следното съдържание:
  - „1. Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че всеки работник има право на платен годишен отпуск от най-малко четири седмици в съответствие с условията за придобиване на право и предоставяне на такъв отпуск, предвидени от националното законодателство и/или практика.

2. Минималният период за платен годишен отпуск не може да се замества с финансово обезщетение, освен при прекратяване на трудовото правоотношение“.

5 Член 15 от тази директива, озаглавен „По-благоприятни разпоредби“, гласи:

„Настоящата директива не засяга правото на държавите членки да прилагат или въвеждат закони, подзаконови или административни разпоредби, които са по-благоприятни за защитата на безопасността и здравето на работниците, или да улесняват или разрешават прилагането на колективни трудови договори или споразумения между социалните партньори, които са по-благоприятни за защитата на безопасността и здравето на работниците“.

6 Член 17 от Директива 2003/88 предвижда държавите членки да могат да дерогират определени нейни разпоредби. Не се допуска обаче дерогиране на член 7 от Директивата.

Национална правна уредба

7 В член 106 от Правилника за държавните служители на провинция Хесен (Hessisches Beamtengesetz) се предвижда, че държавните служители имат право на годишен отпуск при запазване на тяхното трудово възнаграждение.

8 Член 50, параграф 1 от този правилник гласи:

„Държавните служители се пенсионира в края на месеца, през който навършват шестдесет и пет години (възрастова граница)“. За държавните служители от противопожарната охрана се определя възрастова граница от 60 години вместо 65 години.

9 По силата на член 21, точка 4 от Закона относно статута на държавните служители в провинциите (Beamtenstatusgesetz) с пенсионирането се губи качеството на държавен служител.

10 Наредбата на провинция Хесен относно годишните отпуски (Hessische Urlaubsverordnung, наричана по-нататък „HUrlVO“) уточнява началото и края на референтната година, както и възникването и погасяването на правото на годишен отпуск.

11 Член 8, параграф 1 от HUrlVO предвижда:

„[...] Когато заинтересованото лице загуби качеството на държавен служител поради навършване на законоустановената пенсионна възраст, неговото право на отпуск се равнява на 6/12 от полагащите се за една година дни, когато тази загуба настъпи през първата половина на референтната година, и на всички полагащи се дни за годината, когато загубата настъпи през втората половина на годината“.

12 Член 9 от HUrlVO, озаглавен „Разпределяне на отпуска през годината и прехвърляне“, гласи следното в параграф 2:

„Отпускът по принцип трябва да се взема по време на годината, за която е предоставен. Държавният служител губи отпуските, които не са били взети в срок от 9 месеца след края на посочената година“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

13 Г-н Neidel, роден на 2 август 1949 г., започва да работи в службите на Stadt Frankfurt am Main през 1970 г. Там той заема длъжността пожарникар, впоследствие главен пожарникар. Има статут на държавен служител.

- 14 Считано от 12 юни 2007 г. г-н Neidel е нетрудоспособен по здравословни причини. Тъй като в края на август 2009 г. е с навършени 60 години, той се пенсионира и оттогава получава месечна пенсия, чийто размер възлиза на 2 463,24 EUR.
- 15 Предвид обстоятелството, че нормалната седмична продължителност на работното време на пожарникарите, наети от Stadt Frankfurt am Main, не съответства на петдневната работна седмица, г-н Neidel има право на 26 дни отпуск за всяка година в периода 2007—2009 г. Освен това той има право на изчислен в часове компенсаторен отпуск за празничните дни, които през съответната календарна година попадат в ден, който обичайно е работен.
- 16 С оглед на тази правна уредба страните в главното производство считат, че г-н Neidel има право общо на отпуск от 31 дни през 2007 г., 35 дни през 2008 г. и 34 дни през 2009 г. От този отпуск жалбоподателят е взел само 14 дни за 2007 г. Следователно му остава неизползван отпуск от 86 дни, което съответства на сума с брутен размер от 16 821,60 EUR.
- 17 Искането на г-н Neidel да му бъде изплатено финансово обезщетение за неизползван отпуск в този размер е отхвърлено с решение на Stadt Frankfurt am Main, с мотива че германското право относно публичната служба не предвижда заплащането на неизползваните дни отпуск. Според Stadt Frankfurt am Main член 7, параграф 2 от Директива 2003/88 не е приложим към държавните служители. Stadt Frankfurt am Main изтъква освен това, че пенсионирането не попада в обхвата на понятието „прекратяване на трудовото правоотношение“ по смисъла на посочената разпоредба.
- 18 Тъй като е сезиран с жалба от г-н Neidel срещу посоченото решение и има съмнения относно основателността на предложеното от Stadt Frankfurt am Main тълкуване на член 7 от Директива 2003/88, Verwaltungsgericht Frankfurt am Main решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

- „1) Прилага ли се член 7 от Директива 2003/88[...] и към държавните служители?
- 2) Обхваща ли член 7, параграф 1 от Директива 2003/88[...] и правото на годишен отпуск или на почивка, когато националното право предвижда такова право на повече от 4 седмици?
- 3) Попада ли в рамките на член 7, параграф 1 от Директива 2003/88[...] и това право на отпуск, което се предоставя съгласно националното право в допълнение към годишния отпуск или почивка като компенсация за положен труд през празничните дни поради неравномерното разпределение на работното време?
- 4) Може ли пенсиониран държавен служител да основе пряко на член 7, параграф 2 от Директива 2003/88[...] право на финансово обезщетение за неизползван годишен отпуск или почивка, когато поради болест не е упражнявал функциите си и поради това не е бил в състояние да използва отпуска си под формата на отсъствие от работа?
- 5) Може ли на това право на финансово обезщетение за неизползван отпуск, поне за част от обезщетението, да се противопостави предвиденото в националното право предсрочно погасяване на правото на отпуск?
- 6) Обхватът на предвиденото в член 7, параграф 2 от Директива 2003/88[...] право на финансово обезщетение разпростира ли се само до гарантирания в член 7, параграф 1 от същата директива минимален годишен отпуск от четири седмици, или излиза извън тези рамки и включва и предвиденото в националното право допълнително право на отпуск? Това допълнително право обхваща ли и правото на отпуск, което се полага единствено въз основа на специфичното разпределение на работното време?“

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

- 19 С първия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали член 7 от Директива 2003/88 се прилага към държавен служител, който работи като пожарникар при нормални условия.
- 20 В това отношение трябва най-напред да се припомни, че съгласно член 1, параграф 3 от Директива 2003/88 във връзка с член 2 от Директива 89/391, към която той препраща, тези директиви се прилагат за всички сектори на дейност, както обществени, така и частни, за да се насърчи подобряването на безопасността и здравето на работниците на работното място и да се уредят някои аспекти на организацията на тяхното работно време.
- 21 Така Съдът вече се е произнесъл, че приложното поле на Директива 89/391 трябва да се разбира в широк смисъл, така че предвидените в член 2, параграф 2, първа алинея изключения от него трябва да се тълкуват ограничително (в този смисъл вж. по-специално Решение от 3 октомври 2000 г. по дело Simar, C-303/98, Recueil, стр. I-7963, точки 34 и 35, както и Решение от 12 януари 2006 г. по дело Комисия/Испания, C-132/04, точка 22). Всъщност тези изключения са приети само за да се гарантира доброто функциониране на службите, които са необходими за защитата на безопасността, здравето, а също и на обществения ред при обстоятелства, породени от изключителни по тежестта и мащабите си събития (Решение от 5 октомври 2004 г. по дело Pfeiffer и др., C-397/01-C-403/01, Recueil, стр. I-8835, точка 55 и Определение от 7 април 2011 г. по дело May, C-519/09, Сборник, стр. I-2761, точка 19).
- 22 Тъй като нито едно от тези обстоятелства не е свързано с положението на държавен служител като жалбоподателя в главното производство, то дейността на такъв служител попада в приложното поле на Директива 2003/88 (вж. в този смисъл Определение от 14 юли 2005 г. по дело Personalrat der Feuerwehr Hamburg, C-52/04, Recueil, стр. I-7111, точки 57—59).
- 23 Освен това трябва да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика понятието „работник“ по смисъла на член 45 ДФЕС е придобило самостоятелно значение и не трябва да се тълкува ограничително. За „работник“ се счита всяко лице, което извършва реални и ефективни дейности с изключение на дейностите, които са толкова незначителни, че се явяват изцяло странични и допълнителни. Съгласно тази съдебна практика характерно за трудовото правоотношение е обстоятелството, че през определен период от време лицето предоставя работна сила в полза на друго лице и под негово ръководство, срещу което му се заплаща възнаграждение (вж. по-специално Решение от 3 юли 1986 г. по дело Lawrie-Blum, 66/85, Recueil, стр. 2121, точки 16 и 17, Решение от 23 март 2004 г. по дело Collins, C-138/02, Recueil, стр. I-2703, точка 26 и Решение от 7 септември 2004 г. по дело Trojani, C-456/02, Recueil, стр. I-7573, точка 15).
- 24 В това отношение трябва да се посочи, че актът за преюдициално запитване не съдържа никакъв елемент, който да поставя под съмнение обстоятелството, че трудовото правоотношение между г-н Neidel и неговия работодател Stadt Frankfurt am Main е имало посочените в точка 23 от настоящото съдебно решение характеристики на трудовото правоотношение.
- 25 Накрая, трябва да се припомни становището на Съда, че при липса на каквото и да е разграничаване във въведеното с член 45, параграф 4 ДФЕС изключение на работата в публичната администрация е без значение дали даден работник е нает в качеството на работник, служител или държавен служител, или трудовото му правоотношение се урежда от публичното или от частното право. В действителност тези правни квалификации се променят в зависимост от националните законодателства и поради това не биха могли да предоставят подходящ с оглед на изискванията на правото на Съюза критерий за тълкуване (вж. Решение от 12 февруари 1974 г. по дело Sotgiu, 152/73, Recueil, стр. 153, точка 5).

26 Предвид горепосочените съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 7 от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че се прилага към държавен служител, който работи като пожарникар при нормални условия.

По четвъртия въпрос

27 С четвъртия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали член 7, параграф 2 от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че при пенсионирането си държавен служител има право на финансово обезщетение за платен годишен отпуск, неизползван тъй като той не е упражнявал функциите си поради болест.

28 В това отношение е важно да се напомни, че както е видно от самия текст на член 7, параграф 1 от Директива 2003/88 — разпоредба, която тази директива не позволява да бъде дерогирана, — всеки работник има право на платен годишен отпуск от най-малко четири седмици. Това право на платен годишен отпуск, което според постоянната практика на Съда трябва да се счита за особено важен принцип на социалното право на Съюза, следователно е предоставено на всеки работник (вж. Решение от 20 януари 2009 г. по дело Schultz-Hoff и др., C-350/06 и C-520/06, Сборник, стр. I-179, точка 54). Това понятие „работник“ се прилага, както е уточнено в отговора на първия въпрос, към държавен служител като жалбоподателя в главното производство.

29 При прекратяване на трудовото правоотношение ефективното ползване на платения годишен отпуск вече не е възможно. За да предотврати в резултат на тази невъзможност да бъде изключено всякакво ползване на това право от работника, дори в парична форма, член 7, параграф 2 от Директива 2003/88 предвижда, че работникът има право на финансово обезщетение (Решение по дело Schultz-Hoff и др., посочено по-горе, точка 56).

30 Така Съдът приема, че член 7, параграф 2 от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национални разпоредби или практики, които предвиждат, че при прекратяването на трудовото правоотношение на работника, който е бил в отпуск по болест през целия или част от референтния период и/или период на прехвърляне, поради което не е могъл да упражни правото си на платен годишен отпуск, не се изплаща никакво финансово обезщетение за неизползван платен годишен отпуск (Решение по дело Schultz-Hoff и др., посочено по-горе, точка 62).

31 В конкретния случай пенсионирането на държавния служител прекратява трудовото му правоотношение, като националното право освен това предвижда, както е уточнено в точка 9 от настоящото съдебно решение, че той губи качеството на държавен служител.

32 Ето защо на четвъртия въпрос следва да се отговори, че член 7, параграф 2 от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че при пенсионирането си държавен служител има право на финансово обезщетение за платен годишен отпуск, неизползван тъй като той не е упражнявал функциите си поради болест.

По втория, третия и шестия въпрос

33 С тези въпроси, които следва да бъдат разгледани заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали член 7 от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска разпоредби на националното право, предоставящи на държавния служител допълнително право на платен отпуск, което се прибавя към минималния платен годишен отпуск от четири седмици, без да предвиждат изплащането на финансово обезщетение, когато пенсиониращият се държавен служител не е могъл да ползва това допълнително право, тъй като не е упражнявал функциите си поради болест.

- 34 В това отношение следва да се напомни становището на Съда, че Директива 2003/88 допуска разпоредби на националното право, предвиждащи право на платен годишен отпуск с продължителност над четири седмици, което се предоставя при определените в националното право условия за получаване и предоставяне (Решение от 24 януари 2012 г. по дело Dominguez, C-282/10, точка 47).
- 35 Всъщност от текста на член 1, параграф 1 и параграф 2, буква а), член 7, параграф 1 и член 15 от Директива 2003/88 ясно личи, че в предмета на последната се включва единствено определянето на минималните изисквания за безопасност и здраве при организацията на работното време, като не се засяга правото на държавите членки да прилагат национални разпоредби, които са по-благоприятни за защитата на работниците (Решение по дело Dominguez, посочено по-горе, точка 48).
- 36 Така, тъй като държавите членки могат да предвидят, в зависимост от основанието за отсъствие на работника в отпуск по болест, платен годишен отпуск с продължителност по-голяма или равна на гарантираната от Директива 2003/88 минимална продължителност от четири седмици (Решение по дело Dominguez, посочено по-горе, точка 50), те могат, от една страна, да решат дали да предоставят на държавните служители допълнително право на отпуск, което се прибавя към минималния платен годишен отпуск от четири седмици, предвиждайки или не право на пенсиониращия се държавен служител на финансово обезщетение, когато последният не е могъл да ползва това допълнително право, тъй като не е упражнявал функциите си поради болест, и от друга страна, да определят условията за това предоставяне.
- 37 От това следва, че на втория, третия и шестия въпрос трябва да се отговори, че член 7 от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска разпоредби на националното право, предоставящи на държавния служител допълнително право на платен отпуск, което се прибавя към минималния платен годишен отпуск от четири седмици, без да предвиждат изплащането на финансово обезщетение, когато пенсиониращият се държавен служител не е могъл да ползва това допълнително право, тъй като не е могъл да упражнява функциите си поради болест.

По петия въпрос

- 38 С петия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали член 7, параграф 2 от Директива 2003/88 допуска разпоредба на националното право, която ограничава — с деветмесечен период на прехвърляне, с изтичане на който правото на платен годишен отпуск се погасява — правото на пенсиониращ се държавен служител да кумулира финансовите обезщетения за неизползван поради неработоспособност платен годишен отпуск.
- 39 В това отношение веднага следва да се отбележи, че в Решение от 22 ноември 2011 г. по дело KHS (C-214/10, Сборник, стр. I-11575, точка 35) Съдът приема, че що се отнася до периода на прехвърляне, след изтичане на който правото на платен годишен отпуск може да се погаси в случай на кумулиране на платен годишен отпуск, то с оглед на член 7 от Директива 2003/88 следва да се прецени дали посоченият период може разумно да бъде определен като период, след изтичане на който платеният годишен отпуск, като време за почивка, е лишен от положителното си въздействие върху работника.
- 40 В този контекст Съдът напомня, че като принцип на социалното право на Съюза правото на платен годишен отпуск не само е от особена важност, но и е изрично установено в член 31, параграф 2 от Хартата на основните права на Европейския съюз, на която член 6, параграф 1 ДЕС придава същата правна сила като тази на Договорите (Решение по дело KHS, посочено по-горе, точка 37).
- 41 Следователно, за да бъде зачетено това право, чиято цел е закрилата на работника, всеки период на прехвърляне трябва да отчита специфичните обстоятелства, които са налице по отношение на нетрудоспособния в продължение на няколко последователни референтни периода работник.

Така, посоченият период трябва да гарантира на работника по-специално възможността при необходимост да разполага с периоди за почивка, които могат да бъдат разсрочени, планирани и на разположение по-дълго време, и да превишава съществено продължителността на референтния период, за който е предоставен (Решение по дело KHS, посочено по-горе, точка 38).

- 42 В главното производство обаче периодът на прехвърляне, определен в член 9, параграф 2 от HUrlVO, е деветмесечен, т.е. с по-малка продължителност от тази на референтния период, с който е свързан.
- 43 Предвид гореизложените съображения на петия въпрос следва да се отговори, че член 7, параграф 2 от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска разпоредба на националното право, която ограничава — с деветмесечен период на прехвърляне, с чието изтичане правото на платен годишен отпуск се погасява — правото на пенсиониращ се държавен служител да натрупва финансовите обезщетения за неизползван платен годишен отпуск поради неработоспособност.

По съдебните разноски

- 44 С оглед на обстоятелството, че за страните в главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (пети състав) реши:

- 1) **Член 7 от Директива 2003/88/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 4 ноември 2003 година относно някои аспекти на организацията на работното време трябва да се тълкува в смисъл, че се прилага към държавен служител, който работи като пожарникар при нормални условия.**
- 2) **Член 7, параграф 2 от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че при пенсионирането си държавен служител има право на финансово обезщетение за платен годишен отпуск, неизползван тъй като той не е упражнявал функциите си поради болест.**
- 3) **Член 7 от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска разпоредби на националното право, предоставящи на държавния служител допълнително право на платен отпуск, което се прибавя към минималния платен годишен отпуск от четири седмици, без да предвиждат изплащането на финансово обезщетение, когато пенсиониращият се държавен служител не е могъл да ползва това допълнително право, тъй като не е могъл да упражнява функциите си поради болест.**
- 4) **Член 7, параграф 2 от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска разпоредба на националното право, която ограничава — с деветмесечен период на прехвърляне, с чието изтичане правото на платен годишен отпуск се погасява — правото на пенсиониращ се държавен служител да натрупва обезщетенията за неизползван платен годишен отпуск поради неработоспособност.**

Подписи